УДК 061.2:323.272(477) «2013/2014»

DOI: 10.31470/2518-7600-2020-9/2-250-269

**ACTIVIZATION OF YOUTH MOVEMENTS AND
ORGANIZATIONS BEFORE AND DURING THE
REVOLUTION OF DIGNITY**

**АКТИВІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНИХ РУХІВ ТА
ОРГАНІЗАЦІЙ НАПЕРЕДОДНІ Й ПІД ЧАС
РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ**

**АКТИВИЗАЦИЯ МОЛОДЕЖНЫХ ДВИЖЕНИЙ И
ОРГАНИЗАЦИЙ НАКАНУНЕ И ВО ВРЕМЯ
РЕВОЛЮЦИИ ДОСТОИНСТВА**

Сергій Шкабко,

кандидат історичних наук,
начальник відділу
міжнародних освітніх проєктів
управління міжнародного
співробітництва та протоколу
serhiyshkabko90@gmail.com
orcid.org/0000-0002-4902-
8130

Міністерство освіти і науки
України, пр. Перемоги, 10, м.
Київ,
Україна, 01135

Serhii Shkabko,

Ph.D. in Historical Sciences,
Head of the international
educational projects division of
International cooperation and
protocol Department
serhiyshkabko90@gmail.com
orcid.org/0000-0002-4902-
8130

Ministry of Education and
Science of Ukraine, 10,
Peremohy Ave, Kyiv, Ukraine,
01135

ABSTRACT

Activization of youth movements and organizations before and during the Revolution of Dignity is studied in this research. Features of political and public participation of youth are revealed. Trends in the institutionalization and legalization of youth associations, including student ones, are highlighted. Detailed analysis is devoted

to the activities of youth movements during the Revolution of Dignity. Main types of youth movements during the Euromaidan were determined according to the criterion of foreign policy orientation: pro-European, nationalist (active participants in revolutionary events), pro-Russian (opponents of Euromaidan ideas). Reasons of the dissatisfaction growing among young people and its nature were clarified. Based on a detailed analysis of scientific discourse on this issue, main ideas of youth movements and organizations participation in political processes are formed. Role of young people during mass protests is established and the perspectives of their participation in the formation of civil society are determined.

According to the significant percentage of the age group of 18-24 years, participating in mass protests in November 2013 - February 2014, special attention is paid to the student movement. It is noted that the vanguard of revolutionary events and actions consists of educated young people, mostly students. Peculiarities of coordination of student organizations with others are revealed.

Considerable attention is paid to the participation of young people in anti-Maidan actions, in particular the so-called «tityschky». Participation of marginal pro-Russian organizations in the destabilization of situation in Ukraine during and after the Revolution of Dignity is determined. The difference between Maidan and anti-Maidan youth is determined. Features of youth self-organization in solving important social problems are considered, which testifies its perspectives in further solvation of the main issues of state formation of Ukraine. The place of youth movements and organizations in public life of the country is highlighted.

Keywords: *youth, Revolution of Dignity, youth organizations, youth movements, society, politics.*

Постановка проблеми. Участь молоді у державотворчих процесах є ключовою умовою розвитку демократичного суспільства. Упродовж 2004-2009 рр. в Україні відбувалися трансформаційні процеси, які відзначилися демократичним

поступом та розбудовою правової держави. Ключовим орієнтиром стала інтеграція до євроатлантичного соціокультурного, економічного простору. Втім, невдалі дії «помаранчевої» влади, зумовили реванш проросійських сил і поступового згортання демократичних реформ. У цих умовах, активізуються молодіжні рухи й організації.

Актуалізується проблема дослідження повторенням «постмайданного синдрому» розчаруванням 2019 р.. Детальний аналіз процесів політичної участі молоді 2011-2014 рр. у суспільно-політичному житті країни, дозволить спрогнозувати можливі сплески соціальної та політичної активності молодіжних організацій в майбутньому, визначити основні ціннісні орієнтири та світоглядні установки молоді, їхній розвиток та перспективи державотворчої діяльності молодіжних рухів та організацій.

Метою дослідження є комплексний аналіз діяльності молодіжних рухів та організацій напередодні та під час Революції Гідності та висвітлення векторів їхньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Участь молодіжних організацій у політичному житті України є досить актуальною проблемою. Вивчення процесу інституалізації молодіжних рухів відображено у дисертаційних дослідженнях О. Кавиліна і М. Орленко. Низка публікацій вітчизняних дослідників розкривала основні етапи розвитку молодіжних рухів та організацій, серед яких відзначимо О. Бень, І. Тімкін, М. Носок. Особливу увагу дослідники звертали на участь молодіжних рухів та організацій у протестах, зокрема під час «Помаранчевої революції» та «Революції Гідності». Варто відзначити П. Вознюк, Я. Мінкіна, Ю. Любич, К. Свиридова та ін.

Виклад основного матеріалу. Молодь завжди є об'єктом та суб'єктом державної політики. Вона як найактивніша частина суспільства є головним рушієм змін в країні. Її політична активність проявляється більше в протестних діях, ніж конструктивному підході. Молодь розглядає

ненасильницький характер досягнення поставлених цілей (Свиридов, 2014: 413). Цей аспект є визначальним для характеристики молодіжних та студентських рухів України. Втім, відсутність державної молодіжної політики, яка б відповідала б запитам молоді формує низку ризиків та викликів для молодіжного руху, держави та суспільства. Тому важливо детально не лише вивчати молодіжні рухи та організації, їхні особливості і напрями діяльності, але й створювати умови для їх участі у розбудові громадського суспільства.

Розуміння основних чинників політичної і громадської активізації молоді дозволяє знайти оптимальні шляхи вирішення їхніх проблем. В українському суспільстві інституалізація молодіжних організацій пройшла низку етапів. Однак, ступінь їхньої активності був незначним. Ці тенденції пояснюють розчаруванням у державній молодіжній політиці, низькому рівні соціальної захищеності тощо. Втім, традиційно молодь активізується у період підйому соціальної активності суспільства, що пояснюється кризовими явищами в політичному житті країни. І. Бекешкіна стверджувала, що молодь повинна брати участь у політичному та громадському житті країни, натомість станом на 2012 р., ці напрямки діяльності посідають останнє місце у життєдіяльності молоді (Участь у політиці...). Свиридов К. відзначав, що молодь в цілому та молодіжні організації, зокрема, були прагматичними у власній політичній діяльності до 2010 р., тобто підтримували політичні партії, рухи чи певних кандидатів, шукаючи при цьому власну вигоду (Свиридов, 2014: 413). У квітні 2012 р. 20 % опитуваних серед молоді віком 18-35 років відповіли, що вони активно включилися в громадсько-політичне життя, 37 % – намагаються знайти себе у громадському та політичному житті країни, а ще 20 % – не збираються включатися в ці сфери життєдіяльності суспільства (Участь молоді в суспільному..., 2012: 40). Небажання молоді брати участь у політичному житті засвідчують дослідження Центру «Соціальний моніторинг» і Українського інституту соціальних досліджень ім. О. Яременка,

згідно з яким у 2012 р. лише 8,3 % цікавилися політикою (Участь молоді в суспільному..., 2012: 72). Характеризуючи діяльність молоді у роки президентства В. Януковича, відзначимо їхню залежність від основних політичних сил. Молодіжні громадські організації, які не входили до політичних структур, мали менше ресурсів, а відтак їхній вплив на ситуацію в країні був мінімальним. Таким чином, ми вбачаємо відсутність політичної ініціативності молоді. Це підтверджує їх апатичність до державних проблем, що лише провокує кризу демократичних процесів у середині держави. Держава повинна шукати оптимальні шляхи для активізації молодіжних рухів і організацій, а саме сприяти їхній міжнародній діяльності, зокрема з європейськими молодіжними інституціями (Орленко, 2016: 10).

Молодь України на початку другого десятиліття ХХІ ст. не вбачала реальних можливостей впливу на систему. З однієї сторони це лише поглиблювало її аполітичність, а з іншої – зумовлювала радикалізацію її частини. Упродовж 2008-2012 рр. спостерігалася динаміка зростання невдоволення серед молоді з 44 % до 47 %. Звісно у порівнянні з даними за 1998 р. (72 %), кількість молодих осіб, які незадоволені державною політикою нижча (Участь молоді в суспільному..., 2012: 67). Водночас спостерігалася зміна тематики студентських протестів, наприклад у 2011 р. відбулося зростання частки акцій, на яких молодь піднімала соціально-економічні питання до 76 % у порівнянні з 2010 р. (37 %). Спостерігалася зниження частки протестів з політичними вимогами до 29 % (у 2010 р. було 34 %) (Свиридов, 2014: 415). П. Вознюк відзначає, що відчуження молоді від політичних і суспільних процесів є потенційним джерелом напруги та дестабілізації. Водночас, використання політичними силами радикалізму молоді для власних цілей є небезпечним для розвитку країни (Вознюк П.). Зростання напруги у суспільстві в 2013 р. зумовила більший сплеск активності молодіжних рухів і організацій, у тому числі націоналістичних. Це лише підкреслювало невдалу молодіжну, економічну та зовнішню політику держави.

Свідченням активізації молоді, її інтеграції в певні об'єднання є дані Державної служби статистики. Упродовж 2010-2012 рр. кількість легалізованих молодіжних організацій зросла з 7555 до 8072, а студентських – з 423 до 427 (Участь молоді в суспільному..., 2013: 221-222). Кількісні показники є доказом поступової активізації молоді, її інтеграції у певні рухи та входження в громадське життя країни. Втім, частка молоді серед всього суспільства, яке активно брало участь у громадських організаціях до 2014 р. залишалася низькою. Дослідження Інституту соціології НАН України підтвердили цей факт. Так, з 2010 р. спостерігалася динаміка зниження кількості тих, хто входив до молодіжних чи студентських організацій з 2 % до 1,1 %. Лише після Революції Гідності відбувалося поступове зростання (Соціологічні виміри громадянського..., 2019: 99). Це пояснюється не лише ейфорією молоді після певних змін, але й усвідомленням їх важливості політичної та громадської участі. З іншого боку, початок другого десятиліття характеризувався активізацією молодіжних волонтерських організацій та проєктів. Це пояснювалося проведення ЄВРО-2012 і пошуком кадрового резерву для допомоги в організації приймаючих міст. Втім, у докторській дисертації О. Хижняка відзначається, що були жорсткі критерії відбору волонтерів на Чемпіонат Європи, а відтак не кожен охочий міг долучитися до цього проєкту. Однак, активізація молоді у цьому напрямку сформувала нові передумови для розвитку волонтерства в Україні.

Молодь, як соціальна група є завжди активним діячем і творцем соціальної дійсності (Кавилін, 2016: 69). Умови, у які вона була поставлена сформували підґрунтя для її подальшої активізації, а в деякій мірі й радикалізації. Проблема зовнішньополітичного вибору України зумовлювала поступову активізацію молодіжних організацій. Відзначимо, що значна частина серед них співпрацювала або була структурним підрозділом якоїсь політичної партії, а відтак відігравала роль кадрового ресурсу. З іншої сторони розгорнули власну

діяльність інші організації, зокрема Національний альянс, Демократичний альянс, Українська студентська спілка та низка інших студентських організацій. У порівнянні з 2004 р. всеукраїнський молодіжний рух став більш організованим, сформувавши власні засоби координації, зокрема через соціальні мережі.

Активізація молодіжного руху перед «Євромайданом» обумовлюється й іншими тенденціями пов'язаними з особистісним розвитком молоді. Як під час Помаранчевої революції, так під час Революції Гідності, молодіжні рухи і організації, попри власний субкультурний потенціал та емоційне і революційне піднесення, направили свою енергію в конструктивне русло (Сасин, 2015: 91). Втім, на відміну від Помаранчевої революції, Революція гідності відзначилася певною радикалізацією суспільства, у тому числі молоді, як особливо активного елементу. Аналізуючи спектр молодіжних рухів, організацій і об'єднань, які відбувалися на Майдані упродовж 21 листопада 2013 р. – 20 лютого 2014 р., варто відзначити тенденцію до поступової її радикалізації, зумовленої не бажанням влади йти на поступки та жорсткими заходами проти протестуючих. Г. Сасин, порівнюючи обидві революції відмічала, що революція у 2004 р. сформована молодіжними громадськими організаціями, опозицією, була досить політизованою, на відміну від подій 2013-2014 рр., де переважала стихійність і лише з часом, сформувалися політичні цілі (Сасин, 2015: 183). Тим не менш, жорстка реакція влади на протести, зокрема студентської молоді, зумовила політизацію вимог молодіжних рухів та організацій, зокрема звільнення уряду, дострокові президентські вибори, повернення на євроінтеграційний шлях розвитку, демократичні реформи.

Зважаючи на особливості перебігу політичних процесів в Україні, напередодні Революції гідності сформувалися певні напрями діяльності молодіжних організацій, які характеризувалися політичним спектром (ліві, праві, центристи

тощо), зовнішньополітичним вибором, державницькими поглядами та ін. Досить складно класифікувати молодіжні рухи за певними критеріями, оскільки частина з них була політизована і входила до складу певної партії, частина не мала чітких політичних цілей чи вимог. Дослідники сходяться на думці, що молодіжні організації варто поділити на дві великі групи: 1) організації взаємної вигоди чи об'єднання за інтересами; 2) організації суспільної користі (Кулініч О.). А. Половинець, аналізуючи критерії класифікації молодіжних організацій, відзначає, що існує низка підходів для цього (Половинець А.). Відштовхуючись від теоретичного осмислення різновидів молодіжного руху, варто зупинитися на їхніх основних політичних цілях напередодні та в умовах Революції Гідності. Відзначимо, що у 2013-2014 рр. активізувалися молодіжні рухи за євроінтеграцію, проросійські та націоналістичні рухи. У даному випадку класифікацію здійснено за критерієм політичного світогляду та зовнішньополітичного вектору розвитку.

Молодіжні рухи та організації, які підтримували євроінтеграційні прагнення України, відзначилися високою активністю в інформаційному полі. Їхнім основним завданням стала пропаганда європейських та демократичних цінностей у суспільстві. За підтримки низки політичних сил організовувалися конференції, форуми, зібрання, де обговорювалися перспективи входження до євроатлантичного простору. Починаючи від 21 листопада 2013 р. молодь стала основним елементом протесту проти згортання євроінтеграції. Проросійські молодіжні рухи, які були сконцентровані здебільшого на сході України, пропагували необхідність союзу з Росією, відкидаючи ідеї європейської інтеграції, пояснюючи це відсутністю духовності в країнах ЄС. Зазвичай ці організації мали маргінальний характер. Націоналістичні організації підтримали протести проти режиму В. Януковича, втім вони не були апологетами зовнішньополітичної інтеграції.

Відсутність демократичних реформ, зростання злочинності, свавілля влади та правоохоронних органів, зумовило зростання невдоволення населення, зокрема молоді. В. Сасин, характеризуючи Революцію Гідності, виокремлює низку причин, що її зумовили, зокрема серед них є намагання В. Януковича створити пострадянську «суперпрезидентську державу» (Сасин, 2015: 127). Звісно, студентство, як організований рух, а також молодіжні організації, зокрема Молодий рух, Демократичний альянс, ГО «Асоціація молодіжних громадських ініціатив та організацій», ГО «Фундація регіонального розвитку української молоді», Молодіжний Націоналістичний Конгрес розуміли безперспективність для українського суспільства дій В. Януковича та загрозу національній безпеці і демократичному вибору. Крім того, свавілля правоохоронних органів зумовило активізацію націоналістичних сил, переважне членство якої складалося з молоді. В авангарді Революції Гідності були футбольні фанати, організація яких стала однією з найбільш організованих молодіжних груп. Однак, найбільш активною стала студентська молодь, яка виступила як організований рух та як члени окремих організацій. До 2013 р. студентський рух був здебільшого деполітизований (Свиридов, 2014: 415), а відтак у 2011-2013 рр. вимоги студентів, які стосувалися політичних змін були не в пріоритеті. Т. Юнес відзначав, що студентство, яке намагалося мирними протестами досягнути результату, але натомість було жорстоко побите, радикалізувалося і готувалося до силового протистояння (Junes, 2016). Студентство у 2013 р. поступово ставало організованим рухом, який, в умовах революції, дедалі більше зазнавав політизації та активізувався у громадській діяльності. Створення Студентської координаційної ради Майдану (СКР), як основного органу, який врегульовував діяльність студентських організацій на Майдані й виконував роль центру захисту прав студентів, доводило організованість молоді, яка навчалася в університетах. Згодом з прогресом революційних

подій рада виконувала функцію мобілізації студентської молоді для захисту Майдану (Jones T.). Попри інтеграцію всіх студентських організацій, СКР не була надто ефективною через відсутність голів (Голуб А.). О. Кавилін підкреслював, що рушійною силою майдану стала освічена молодь, студенти, які вбачали перспективи розвитку України після інтеграції до ЄС (Кавилін, 2016: 104). О. Онуч і Г. Сассе у своєму дослідженні підтверджували цю тезу, при цьому, наводячи соціологічні данні, зазначали, що найбільшу частку протестуючих становила молодь до 24 років (36 %), а молодь віком від 24 до 35 років – 18 %, поступаючись лише віковій групі 36-55 років (29 %) (Onuch O., Sasse G.). Незважаючи на різнобічність політичних та світоглядних установок молоді, в умовах Революції Гідності, вони мали змогу координуватися, вести спільні дії та бути організованою системою.

Активізація подій на Майдані зумовлювала швидку самоорганізацію молоді з метою вирішення основних проблем протестуючих. Молодіжні громадські організації швидко зорієнтувалися у подіях та відразу ж розгорнули волонтерську діяльність, яка згодом продовжилася під час російсько-української війни (Кавилін, 2016: 173). Досвід волонтерства під час Революції Гідності засвідчив різнобічність роботи молоді в допомозі наметовому містечку. Це було не лише збір та передача речей, продовольства, ліків на потреби Майдану, але й інформаційна підтримка суспільства, зокрема через сторінки у соціальних мережах (Горелов & Корнієвський, 2015: 17). У цьому компоненті молодь була найбільш активна, зокрема у «facebook» та «Вконтакте». Саме з їхньої ініціативи створюються інформаційні та координаційні групи. О. Кавилін відзначав, що в умовах занепаду громадських асоціацій, як інструменту впливу на політичну ситуацію в середині країни, молодь здебільшого використовує інтерактивні методи самоорганізації. Відповідно політична активність молоді проявила себе через інтернет (Кавилін, 2015: 363). Також, сформувавши онлайн об'єднання, було створено підґрунтя для

нового типу політичної участі громадян в Україні. Молодь поступово об'єднується навколо великих добровільних об'єднань, завданням яких став захист, забезпечення та допомога Майдану. Серед них відзначимо: «Самооборона Майдану» та «Євромайдан SOS». Більш радикалізована молодь вступала до лав націоналістичних організацій, зокрема УНА-УНСО, «Білий молот», «Правий Сектор». Саме члени цих організацій, у переважній більшості молодь 18-35 років, стали першими добровольцями під час російсько-української війни. Зважаючи на це, варто відмітити готовність молодіжних рухів і молоді, в цілому, реагувати на складні суспільні проблеми і шукати раціональні способи їх вирішення.

З іншої сторони, влада сформувала з маргінальної молоді організовані групи, завдання яких полягало у недопущенні масових протестів, провокацій тощо. Це створювало загрозу суспільної конфронтації в Україні та поділу за принципом «свій-чужий». Ці організовані групи, які діяли за винагороду та провокували внутрішню дестабілізацію були відомі як «тітушки». Вони стали знаряддям, інструментом певних корумпованих сил для задоволення їхнього інтересу. У випадку з подіями листопада 2013 р. – лютого 2014 р. головною метою цієї групи стала противага Майдану (Крисаченко В.). Звісно, це явище не нове в історії, втім політичного характеру воно набуло в роки президентства В. Януковича. Підтримку антимайданівських настроїв висловили і проросійські організації, у тому числі і молодіжні, які підтримувалися російським федеральним агентством «Россотрудничество». Вони здебільшого були сконцентровані на південному-сході України та в АР Крим. Відзначимо діяльність Євразійського союзу молоді, який з'явився після Помаранчевої революції і став однією з організацій, яка підтримала та поширювала ідеї створення на сході України так званої «Донецької республіки», починаючи від 2006 р. (Безсонова І.). Попри те, що організація була заборонена та ліквідована на території України, у 2011 р. вона продовжила проросійську діяльність в Україні через

громадську організацію «Інша Україна». Крім того, антимайданівські, а згодом і проросійські виступи на Луганщині були організовані за підтримки «Молодої гвардії». Порівнюючи їхню діяльність з молодіжними рухами демократичного, проєвропейського чи націоналістичного характеру, відзначимо одну вагому особливість: проросійські та антимайданівські рухи залежали від певного кола осіб, а відтак власних цілей вони не мали.

Револуція Гідності показала наскільки стихійна і неполітична молодь може самоорганізовуватися для вирішення складних питань державотворення. Постмайданний період спочатку відзначився активністю молоді у політичному і громадському житті, а пізніше розчаруванням у вищезазначених аспектах. Однак, попри це молодь залишається рушійною силою суспільних процесів, а події 2013-2014 рр. стають прикладом цього. М. Орленко відзначає, що активізація і політична участь молодіжних рухів і організацій упродовж незалежності України має періоди піднесення і падіння (Орленко, 2016: 9).

Висновки. Активізація молодіжних рухів і організацій напередодні Револуції Гідності зумовлювалася значним невдоволенням молоді, соціально-економічними і освітніми проблемами країни. Декларативний характер державної молодіжної політики, відсутність реформ у сфері освіти і перспектив для розвитку молоді, створювали підґрунтя для зростання інституалізованих молодіжних та студентських рухів. Свавілья правоохоронних органів та влади лише поглиблювали протестні настрої суспільства, у тому числі і молоді, а сходження з євроінтеграційного шляху стало передумовою соціального вибуху. Перший період Майдану (21-30 листопада 2013 р.) відзначався мирними протестами, що цілком характеризувало студентство та молодіжні організації України. Втім, другий етап позначився радикалізацією молоді, яка розуміючи авторитаризм В. Януковича і недовіра до національного законодавства, намагалася таким чином досягти

поставлених соціально-політичних цілей і захисти власні права. У більшій мірі молодіжні рухи і організації підтримали Революцію Гідності і стали її авангардом. Проте, маргінальні рухи, які мали проросійський та антимайданівський характер стали важелем противаги В. Януковича всеукраїнському протесту.

Інтеграція молоді, здатність до самоорганізації підкреслила її активізацію напередодні та під час Революції Гідності. Відтак, відбувалася політизація молодіжних рухів та поступове входження їх до громадського суспільства. Це визначає молодь не лише як активний елемент, але й відповідальний, що створює всі умови для зміни поколінь в середині владних інститутів.

У подальшому важливо висвітлити участь молодіжних рухів і організацій у політичних процесах в постмайданний час та здійснити компаративний аналіз із періодом 2004-2009 рр. для розуміння закономірностей суспільного і громадянського розвитку молоді. Водночас, детальне вивчення участі молоді у громадському суспільстві в умовах російсько-української війни, а також висвітлення особливостей державної молодіжної політики, дозволить розкрити основні проблеми молоді на сучасному етапі й шляхи їх раціонального вирішення.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Junes T. Euromaidan and the Revolution of Dignity: a case study of student protest as a catalyst for political upheaval. Critique & Humanism. 2016. vol. 46, No. 2. PP. 73-96.
2. Junes T. Student Protest as the Trigger for the Revolution of Dignity in Ukraine. URL: <http://www.iwm.at/read-listen-watch/transit-online/student-protest-trigger-revolution-dignity-ukraine/>
3. Onuch O., Sasse G. The Maidan in Movement: Diversity and the Cycles of Protest. DOI: 10.1080/09668136.2016.1159665
4. Безсонова І. Проект «ДНР»: республіка десять років тому. URL: <https://ua.112.ua/statji/proekt-dnr-respublika-desiat-rokiv-tomu-223313.html>

5. Бень О. Етапи інституалізації молодіжних громадських організацій. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2006/07/77-86_no-3-4_vol-14_2006_UKR.pdf

6. Вознюк П. Молодіжний радикалізм в Україні: чинники ескалації та шляхи попередження небезпечних проявів. Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1224/>

7. Голуб А. Студентський таран. У чому сила і слабкість українських молодіжних рухів. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/196779>

8. Горелов Д., Корнієвський О. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналіт. доп. Київ, 2015. 36 с.

9. Кавилін О. Динаміка політичної участі молоді в незалежній Україні. Гілея: політичні науки. Київ, 2015. Вип. 95. С. 361-364.

10. Кавилін О.А. Інституціоналізація політичної молоді в сучасній Україні. дис. канд. політ. наук. : 23.00.02. – політичні науки і процеси. Івано-Франківськ, 2016. 220 с.

11. Крисаченко В. Фурункули Революції Гідності: тітушки, тушки і галайки. URL: https://dt.ua/SOCIUM/furunkuli-revoluciyi-gidnosti-titushki-tushki-i-galayki-254187_.html

12. Кулініч О. Типологія молодіжних громадських організацій. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/18.pdf>

13. Мінкін Я., Любич Ю. Посилення ролі молодого покоління у процессах прийняття політичних рішень. URL: <http://stan.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/strengthening-the-role-of-new-generation-in-decision-making-process.pdf>

14. Орленко М. Інституціоналізація молодіжних громадських організацій у сучасному політичному процесі України. Автореф. дис. канд. політ. наук. за спец.: 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Миколаїв, 2016. 19 с.

15. Половинець А. Молодіжні громадські організації: критерії класифікації. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/18.pdf>

16. Сасин Г.В. Обґрунтування сучасного типу революцій в транзитному суспільстві на прикладі України. Дис. канд. політ. наук.: 23.00.02. – політичні науки і процеси. Львів, 2015. 212 с.

17. Свиридов К. Політична активність студентської молоді: чинники та принципи. Політологічний вісник, 2014. Випуск 72. С. 409-420.

18. Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні / за наук. ред. О. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 288 с.

19. Тімкін І., Носок М. Формування сучасного молодіжного руху в Україні. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP>

20. Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри : щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державна служба молоді та спорту України. Київ, 2012. 222 с.

21. Участь молоді в суспільному житті: економічна активність: щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2012 року). Міністерство молоді та спорту України. Київ, 2013. 226 с.

22. Участь у політиці та громадському житті у молоді на останньому місці – соціолог. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24752251.html>

REFERENCES

1. Junes, T. (2016). Euromaidan and the Revolution of Dignity: a case study of student protest as a catalyst for political upheaval. Critique & Humanism. 46. 2. 73-96.

2. Junes, T. Student Protest as the Trigger for the Revolution of Dignity in Ukraine. Retrieved from: <http://www.iwm.at/read-listen-watch/transit-online/student-protest-trigger-revolution-dignity-ukraine/>

3. Onuch, O. & Sasse, G. The Maidan in Movement: Diversity and the Cycles of Protest. DOI: 10.1080/09668136.2016.1159665

4. Bezsonova, I. Proekt «DNR»: respublika desiat rokiv tomu [The DNR project: a republic ten years ago]. Retrieved from: <https://ua.112.ua/statji/proekt-dnr-respublika-desiat-rokiv-tomu-223313.html>

5. Ben, O. Etapy instytualizatsii molodizhnykh hromadskykh orhanizatsii. [Stages of institutionalization of youth public organizations.] Retrieved from: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2006/07/77-86_no-34_vol14_2006_UKR.pdf

6. Vozniuk, P. Molodizhnyi radykalizm v Ukraini: chynnyky eskalatsii ta shliakhy poperedzhennia nebezpechnykh proiaviv. Analitychna zapyska. [Youth radicalism in Ukraine: factors of escalation and ways to prevent dangerous manifestations. Analytical note.]. Retrieved from: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1224/>

7. Holub, A. Students'kyi taran. U chomu syl'a i slabkist' ukrayins'kykh molodizhnykh rukhiv. [Student blow. strength and weakness of Ukrainian youth movements.] Retrieved from: <https://tyzhden.ua/Politics/196779>

8. Horyelov, D. & Korniyevs'kyi, O. (2015). Volonters'kyi rukh: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki hromadyans'ki praktyky: analit. dop. [Volunteer movement: world experience and Ukrainian civic practices: analytics] Kyiv. 36 [in Ukrainian].

9. Kavylin, O. (2015). Dynamika politychnoyi uchasti molodi v nezalezhnii Ukraini. [Dynamics of political participation of youth in the independence of Ukraine.]. Hileya: politychni nauky. Kyiv. 95.361-364 [in Ukrainian].

10. Kavylin, O.A. (2016). Instytutsionalizatsiya politychnoyi molodi v suchasniy Ukraini. [Institutionalization of political youth in modern Ukraine.] dys. kand. polit. nauk. : 23.00.02. – politychni nauky i protsesy. Ivano-Frankivs'k. 220 [in Ukrainian].

11. Krysachenko, V. Furunkuly Revolyutsiyi Hidnosti: titushky, tushky i halayky. [Acne of the Revolution of Dignity: aunts, carcasses] Retrieved from: https://dt.ua/SOCIUM/furunkuly-revolyuciyyi-gidnosti-titushki-tushki-i-galayki-254187_.html

12. Kulinich, O. Typolohiya molodizhnykh hromads'kykh orhanizatsiy. [Typology of youth public organizations.]. Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/18.pdf>

13. Minkin, Ya. & Lyubych Yu. Posylennya roli molodoho pokolinnya u protsessakh pryynyattya politychnykh rishen'. [Strengthening the role of the younger generation in political decision-making processes.] Retrieved from: <http://stan.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/strengthening-the-role-of-new-generation-in-decision-making-process.pdf>

14. Orlenko, M. (2016). Instytutstionalizatsiya molodizhnykh hromads'kykh orhanizatsiy u suchasnomu politychnomu protsesi Ukrainy. [Institutionalization of youth public organizations in modern political activity of Ukraine] Avtoref. dys. kand. polit. nauk. za spets.: 23.00.02 – politychni instytuty ta protsesy. Mykolayiv, 19 [in Ukrainian].

15. Polovynets' A. Molodizhni hromads'ki orhanizatsiyi: kryteriyi klasyfikatsiyi. [Youth NGOs: classification criteria.] Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/18.pdf>

16. Sasyn, H.V. (2015). Obgruntuvannya suchasnoho typu revolyutsiy v tranzynnomu suspil'stvi na prykladi Ukrainy. [Substantiation of the modern type of revolutions in the transit society on the example of Ukraine.] Dys. kand. polit. nauk.: 23.00.02. – politychni nauky i protsesy. L'viv. 212 [in Ukrainian].

17. Svyrydov, K. (2014). Politychna aktyvnist' students'koyi molodi: chynnyky ta pryntsypy. [Political activity of student youth: factors and principles.] Politolohichnyy visnyk. 72. 409-420 [in Ukrainian].

18. Sotsiolohichni vymiry hromadyans'koho suspil'stva v Ukraini (2019).[Sociological dimensions of civil society in Ukraine] / za nauk. red. O. Reznika. Kyiv: Instytut sotsiolohiyi NAN Ukrainy. 288 [in Ukrainian].

19. Timkin I.& Nosok M. Formuvannya suchasnoho molodizhnoho rukhu v Ukraini. [Formation of a modern youth

movement in Ukraine]. Retrieved from: <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP>

20. Uchast molodi v suspilnomu zhytti: dosvid, mozhlyvosti, bar'ieri (2012). [Youth participation in public life: experience, opportunities, barriers]: shchorichna dopovid Prezydentu Ukrainy, Verkhovnii Radi Ukrainy, kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini (za pidsumkamy 2011 roku) / Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Derzhavna sluzhba molodi ta sportu Ukrainy. Kyiv. 222 [in Ukrainian].

21. Uchast' molodi v suspil'nomu zhytti: ekonomichna aktyvnist' (2013). [Youth participation in public life: economic activity]: shchorichna dopovid' Prezydentu Ukrayiny, Verkhovniy Radi Ukrayiny, Kabinetu Ministriv Ukrayiny pro stanovyshe molodi v Ukrayini (za pidsumkamy 2012 roku). Ministerstvo molodi ta sportu Ukrayiny. Kyiv. 226 [in Ukrainian].

22. Uchast u politytsi ta hromadskomu zhytti u molodi na ostannomu misti – sotsioloh [Participation in politics and public life among young people in last place - a sociologist.]. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/24752251.html>

АНОТАЦІЯ

Досліджується активізація молодіжних рухів і організацій напередодні й під час Революції гідності. Розкриваються особливості політичної і громадської участі молоді. Висвітлюються тенденції щодо інституалізації та легалізації молодіжних об'єднань, у тому числі і студентських. Детальний аналіз присвячений діяльності молодіжних рухів під час Революції гідності. Визначено основні типи молодіжних рухів під час Євромайдану за критерієм зовнішньополітичної спрямованості: проєвропейські, націоналістичні (активні учасники революційних подій), проросійські (противники ідей Євромайдану). З'ясовано причини наростання невдоволення серед молоді та її характер. На основі детального аналізу наукового дискурсу з цієї проблеми сформовано основні ідеї участі молодіжних рухів і організацій у політичних процесах.

Встановлено роль молоді під час масових протестів і визначено перспективи їхньої участі у формуванні громадського суспільства.

Зважаючи на значний відсоток участі у масових протестах в листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. вікової групи 18-24 роки, окрему увагу приділено студентському руху. Відзначено, що авангардом революційних подій, акцій стала освічена молодь, у більшій мірі студенти. Розкрито особливості координації студентських організацій з іншими.

Значну увагу акцентовано на участі молоді у антимайданівських акціях, зокрема так званих «тітушок». Визначено участь маргінальних проросійських організацій в дестабілізації України під час Революції гідності та після неї. Визначено відмінність між майданівською та антимайданівською молоддю. Розглянуто особливості самоорганізації молоді для вирішення важливих суспільних проблем, що засвідчує її перспективність у подальшому вирішенні основних питань державотворення України. Висвітлено місце молодіжних рухів і організацій в суспільному житті країни.

Ключові слова: *молодь, Революція Гідності, молодіжні організації, молодіжні рухи, суспільство, політика.*

АННОТАЦІЯ

Исследуется активизация молодежных движений и организаций накануне и во время Революции Достоинства. Раскрываются особенности политического и общественного участия молодежи. Освещаются тенденции институализации и легализации молодежных объединений, в том числе и студенческих. Детальный анализ посвященный деятельности молодежных движений во время Революции Достоинства. Определены основные типы молодежных движений во время Євромайдана по критерию внешнеполитической направленности: проевропейские, националистические (активные участники революционных событий),

пророссийские (противники идей Євромайдана). Выяснены причины нарастания недовольства среди молодежи и ее характер. На основе детального анализа научного дискурса по этой проблеме сформированы основные идеи участия молодежных движений и организаций в политических процессах. Установлена роль молодежи во время массовых протестов и определены перспективы их участия в формировании гражданского общества.

Несмотря на значительный процент участия в массовых протестах в ноябре 2013 - феврале 2014 возрастной группы 18-24 года, особое внимание уделено студенческому движению. Отмечено, что авангардом революционных событий, акций стала образованная молодежь, в большей степени студенты. Раскрыты особенности координации студенческих организаций с другими.

Значительное внимание акцентировано на участии молодежи в антимайдановских акциях, в частности так называемых «титушок». Определено участие маргинальных пророссийских организаций в дестабилизации Украины во время Революции достоинства и после нее. Определено различие между майдановскою и антимайдановскою молодежью. Рассмотрены особенности самоорганизации молодежи для решения важных общественных проблем, удостоверяющий его перспективность в дальнейшем решении основных вопросов государства Украина. Освещены место молодежных движений и организаций в общественной жизни страны.

Ключевые слова: молодежь, Революция Достоинства, молодежные организации, молодежные движения, общество, политика.